

УДК 37.064.1:37.018.1

Бляшевська А.В.,

к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов Луцького педагогічного коледжу, Tanya.bortnyk@gmail.com

Бахомент С.П.,

викладач-методист Луцького педагогічного коледжу,sofi_fm@uk.net

Аханова А.В.,

викладач психології Луцького педагогічного коледжу, ahanova0709@gmail.com

Україна, м. Луцьк

ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ І НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті досліджено систему роботи з батьками учнів початкової школи. Розглянуто традиційні та нетрадиційні форми роботи з батьками та подано деякі методичні рекомендації щодо організації роботи з батьками з метою налагодження співпраці з ними по формуванню особистості молодшого школяра.

Ключові слова: сім'я, батьківські збори, громадськість, форми роботи з батьками, вчитель.

Постановка проблеми. Сім'я є першоосновою духовного, економічного та соціального розвитку суспільства, а сімейне виховання трактується як складова всього сучасного українського виховання. Встановлення контактів із сім'єю, батьками школярів, вмiла організація роботи з ними – це основа всіх починань. Форми та методи роботи з батьками повинні бути спрямовані на підвищення рівня педагогічної культури батьків, на зміцнення взаємодії сім'ї та школи, на посилення виховного впливу сім'ї та залучення батьків до виховання дітей.

У плані виховання молодших школярів забезпечити необхідний рівень вихованості можливо лише при тісній співпраці вчителя та батьків. Педагогічний союз класовода і батьків – могутня виховна сила. Лише в співпраці вчителя початкової школи з батьками можна досягнути позитивних результатів у вихованні школярів.

Батьківська сім'я – важливий інститут соціалізації раннього дитинства, вона має вирішальне значення у формуванні емоційного світу самосвідомості, моральних засад особистості. У сім'ї вкорінюються головні якості, здібності, нахили, таланти, звички дитини. Саме тому такою важливою є співпраця вчителя з батьками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблема співпраці вчителя з батьками з метою формування особистості школяра була і залишається об'єктом уваги багатьох науковців.

Як зазначають багато вчених (В.В. Волович, В. Малахов, О. Лугошкін, М.Й. Боришевський та ін.), цінність сім'ї як соціального інституту тривалий час недостатньо враховувалась. Більше того, відповідальність за виховання майбутнього громадянина намагалися перекласти на навчальний заклад, трудовий колектив, громадські організації певною мірою знявши з сім'ї. Проблема становлення моральних стосунків у сім'ї усвідомлюється нині як одна з найактуальніших у запобіганні моральної деформації при формуванні особистості дитини [1].

В.О. Сухомлинський вказував на те, що дитина йде до першого класу в сім років, але бажано, щоб вона вже з п'ятирічного віку перебувала у сфері виховного впливу школи. Педагогічний колектив школи надає великого значення моральній, інтелектуальній, естетичній обстановці, в якій перебуває дитина віком від двох до

семи років, оскільки в перші роки життя в розвитку дитини вирішальну роль відіграють люди, що оточують її, з усім її багатством та багатогранністю [5].

В.О. Сухомлинський вважав, що найблагороднішою роботою кожної сім'ї є творення людини. Звертаючись до батьків, він нагадував: «Якщо ви хочете стати неповторною особистістю, якщо ви мрієте залишити після себе глибокий слід на землі – не обов'язково бути видатним письменником або вченим, творцем космічного корабля або відкривачем нового елемента періодичної системи. Ви можете утвердити себе в суспільстві, засяяти красивою зіркою неповторної індивідуальності, виховавши хороших дітей, хороших громадян, хороших трудивників, хорошого сина, хорошу дочку, хороших батьків для своїх дітей. Творення людини – найвище напруження всіх ваших сил. Це і життєва мудрість, і майстерність, і мистецтво. Діти – не тільки і не стільки джерело радості. Діти – це щастя, створене вашою працею» [5].

На думку В. Сухомлинського, шкільно-сімейне виховання не тільки дає змогу добре виховати молоде покоління, а й одночасно дуже важлива умова вдосконалення морального обличчя сім'ї, батька і матері. «Без виховання» дітей, без активної участі батька і матері в житті школи, без постійного духовного спілкування і взаємного духовного збагачення дорослих і дітей неможлива сама сім'я як первинний осередок суспільства, неможлива школа як найважливіший навчально-виховний заклад і неможливий прогрес суспільства» [5].

На жаль, саме непрофесійна робота з батьками частіше підриває авторитет педагога і школи. Батьки будуть добиватися співпраці тоді, коли будуть бачити зацікавленість класовода долею їхніх дітей.

Вчений наголошував, що проблема ця також належить до найскладніших і найважчих. Оскільки взаємозалежності педагогічних явищ у наші дні дедалі ускладнюються, завдання, які висуває життя перед школою, стають настільки складними, що без високої педагогічної культури всього суспільства і, насамперед, сім'ї зусилля вчителів, якими б значними вони не були, виявляються недостатньо ефективними. Всі шкільні проблеми стоять і перед сім'єю, всі труднощі, які виникають у складному процесі шкільного виховання,

вкорінюються у сім'ю особливо на тлі сучасних суспільно-економічних контрастів; виховання правильних взаємин і розвиток особистості залежить насамперед від того, якими людьми постають перед дитиною мати і батько, пізнаються людські стосунки і суспільне оточення на прикладі батьків.

В. Сухомлинський вважав: «Напрочуд важливим завданням сім'ї і школи є формування у вихованців моральної готовності до батьківства і материнства. Без цієї готовності неможливо уявити всебічний розвиток людини» [5].

В Законі України «Про освіту» в статтях 53 і 54 вказано на основі права і обов'язків батьків у вихованні дітей, зокрема, відзначено, що на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини. Обов'язками батьків є:

- постійно дбати про фізичне здоров'я і психічний стан дитини, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей;
- поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, рідної мови, культури, сім'ї;
- сприяти здобуттю освіти в загальноосвітніх навчально-виховних закладах або здобувати домашню освіту.

Основним правами батьків є: вибрати навчально-виховний заклад або забезпечити домашню повноцінну освіту. Навчально-виховний процес у закладах освіти є вільним від втручання політичних партій, громадських релігійних організацій, тому залучення учнів, студентів до участі в політичних акціях і релігійних заходах під час навчально-виховного процесу не допускається [3].

«Навчання в новій школі має відбуватися у спілкуванні з природою, в різноманітній праці, в опануванні різних галузей науки й видів мистецтва» [2].

Батьки повинні бути активними духовними співпрацівниками вчителів. Педагоги від самого початку орієнтують батьків на відродження здорової психосфери родини, бо в ній зростає дитина.

Отже, організовуючи спільну роботу вчителя і батьків, необхідно враховувати педагогічну спадщину В. Сухомлинського, Г. Ващенко, М. Стельмаховича.

Мета статті – з'ясувати шляхи забезпечення максимальної участі батьків в освітньому процесі, які сприяють встановленню контактів з сім'єю та дослідити форми і методи роботи з батьками, спрямовані на підвищення рівня педагогічної культури батьків та на зміцнення взаємної школи та сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою виховної роботи в початковій школі є співпраця класовода з батьками, оскільки основну відповідальність за своїх дітей несуть, в першу чергу, батьки. Провідними напрямками роботи з батьками можна вважати такі:

- збір інформації та знайомство із сім'ями, в яких виховуються діти;
- залучення батьків до організації виховної роботи в класі;
- індивідуальна робота з батьками;
- інформування батьків про хід та результати навчально-виховної діяльності учня.

Зупинимось детальніше на напрямі інформування батьків, що здійснюється за допомогою різноманітних традиційних та нетрадиційних форм роботи з батьками.

Одна з провідних традиційних форм колективної роботи з батьками – батьківські збори.

Специфіка організації та проведення батьківських зборів має на межі вирішення таких завдань:

- зміцнення співпраці класовода з родиною;
- одержання батьками інформації про розвиток і виховання їхніх дітей;
- підвищення педагогічної культури батьків;
- обмін досвідом сімейного виховання;
- вирішення різноманітних питань організації життя класного колективу.

Практика показує, що основними видами зборів, які можна рекомендувати для проведення на різних етапах роботи класовода з батьківськими колективом, є такі: організаційні, комбіновані (тематичні) та підсумкові збори.

Для успішного проведення групових батьківських зборів будь-якого виду слід дотримуватись певним рекомендацій. Зокрема, для організації та проведення проміжної роботи, на батьківських зборах обирається батьківським комітетом класу у складі трьох-чотирьох осіб. складається план роботи батьківського комітету. Залежно від виду зборів визначається мета та методи їх проведення.

Основними етапами проведення зборів є:

- вибір президії зборів;
- оголошення порядку денного зборів та його затвердження;
- доповідь, інформація з основного питання;
- обговорення даного питання, дебати з приводу даної проблеми;
- висновки, пропозиції, формування та затвердження рішень;
- оформлення протоколу зборів.

Організаційні збори, як правило, необхідно провести на початку навчального року. на них встановлюються ділові взаємини, виробляються завдання спільної діяльності школи і родини, обговорюються питання вивчення умов виховання в родині, вміння організувати вільний від занять час. на таких зборах доцільно провести анкету для батьків типу «Ми і наші діти», «Хто ви для своєї дитини: батько чи приятель?», «Які ви батьки», «Мистецтво жити з дітьми» та інші. Так, наприклад, анкета для батьків може містити такі питання:

1. Яку інформацію Ви хотіли б отримати на батьківських зборах?
2. Які питання виховання Вас особливо хвилюють?
3. Яку пресу Ви читаете?
4. Чи ви можете допомогти класоводу в роботі зі школярами?
5. На що слід звернути особливу увагу вчителям при роботі з Вашою дитиною?

На одним з організаційних зборів можна провести анкету для батьків «Мистецтво жити з дітьми»:

1. Чи вважаєте Ви, що у вашій сім'ї існує взаєморозуміння з дітьми?

2. Чи розмовляють з Вами діти відверто, чи радяться з особистих питань?

3. Чи знаєте Ви друзів Ваших дітей?

4. Чи бувають вони у Вас вдома?

5. Чи беруть діти разом з Вами участь у господарських турботах?

6. Чи перевіряєте ви, як діти вчать уроки?

7. Чи маєте Ви спільні заняття чи захоплення?

8. Чи беруть діти у підготовці сімейних свят?

9. Чи бажають діти, щоб Ви були з ними під час дитячих свят, чи намагаються проводити їх без дорослих?

10. Чи обговорюєте Ви з дітьми прочитані книги, телевізійні програми?

11. Чи буваєте разом на видовищних заходах, на виставках, у музеях?

12. Чи берете участь у дитячих прогулянках, турпоходах?

Подібного типу тесту або анкети, проведені під час організаційних батьківських зборів дають можливість намітити шляхи спільної цілеспрямованої виховної роботи шляхом залучення батьків до навчально-виховного процесу.

Комбіновані (тематичні) збори проводяться упродовж навчального року. на них оцінюють результати співробітництва педагога з батьками, роблять аналіз навчально-виховної роботи за минулий період, особливу увагу звертають на педагогічну освіту батьків, а також вирішують конкретні питання життя класу.

Стосовно психолого-педагогічної освіти батьків необхідно відмітити, що доцільним є такі форми роботи: бесіди, обговорення статей, ситуацій, рекомендації щодо використання психолого-педагогічної літератури. Така робота з батьками допомагає поглиблювати їхню педагогічну культуру, озброїти знаннями про формування особистості, виробити єдиний зі школою підхід до дітей. Можна запропонувати таку примірну тематику батьківських зборів:

1. Режим дня учня – необхідна і важлива умова виховання.

2. Роль родини у формуванні національної свідомості школяра.

3. Роль сім'ї та школи у вихованні громадських почуттів учнівської молоді.

4. Роль родини в організації дозвілля дитини.

5. Як допомогти дітям добре вчитися.

6. Виховання навичок та звичок культури поведінки в сім'ї.

7. Що і як читати дітям.

8. Про покарання і заохочення дітей в сім'ї.

9. «Телевізор у житті родини та першокласника».

Так, наприклад, батьківські збори на тему: «Попередження шкідливих звичок у дітей» для 4-го класу можна провести за таким планом.

Обладнання: тематична виставка літератури по темі зборів. Плакати учнів «Бій шкідливим звичкам!»

Обговорення питань зборів:

1. Виступ нарколога «Підступність шкідливих звичок».

2. Виступ інспектора у справах неповнолітніх: «Процес прилучення до шкідливих звичок: які його причини?»

3. Перегляд фільму «Вплив шкідливих звичок на фізичне і психологічне здоров'я дитини».

4. Виступ класовода: «Спільна робота школи і сім'ї по попередженню шкідливих звичок у школярів» (з використанням матеріалів анкетного опитування «Твоє відношення до шкідливих звичок»).

5. Експрес-інформація: пропонуємо прочитати (огляд літератури по темі).

6. Обговорення з батьками проблемних ситуацій (по темі зборів).

Вже традиційним стало проведення тематичних батьківських зборів у формі родинних свят («Родинне деревце», «Як Батьківщина й сонечко над нами, отак і мама на землі одна», «Шануй батька й неньку», «Будь благословенна, нене», «Бабусина скриня» та інші).

Підсумкові збори організуються наприкінці семестру або навчального року. На них, зазвичай, підводять підсумки навчально-виховної роботи, відзначають успіхи, обговорюють проблема, аналізують здібності школярів, ставлять нові завдання.

Рекомендації «Як успішно провести зустріч з батьками»

– Щоб створити комфортну, невимушену атмосферу, використовуйте нетрадиційні методи знайомства учасників, виявляючи творчість у пошуках методів знайомства.

– Заохочуйте батьків до активного обговорення. Цього можна досягти, поділивши учасників на пари чи невеликі групи, в яких батьки почуватимуться вільніше під час обміну думками.

– Проводьте зустріч з батьками у затишному, зручному приміщенні.

– Якщо є така можливість, поставте стільці колом, щоб усі бачили один одного і почувалися включеними в обговорення.

– Використовуйте наочні засоби, відео, роздатковий матеріал для підтвердження сказаного.

– Надсилайте батькам запрошення і звертайтеся персонально до кожного.

– Завжди відводьте час для того, щоб родини могли порозмовляти між собою.

– Доповідь має бути короткою. У батьків невелика тривалість концентрації уваги після робочого дня.

– Обов'язково включайте до свого виступу розважальні ігрові моменти.

Особливо важливим є питання манери спілкування педагога з батьками. Вчитель, котрий володіє різноманітними комунікативними засобами – посмішкою, увагою до кожного, доброзичливим поглядом – зуміє створити атмосферу співробітництва. Вчитель повинен говорити просто, доступно й обґрунтовано, дати батькам відчуття, що він щиро піклується про їхню дитину.

Практика свідчить, що одним із головних шляхів підвищення ефективності родинного виховання є використання нетрадиційних форм і засобів роботи з батьками. Серед них – функціонування консультпунктів з проблем родинного виховання, конференції батьків з обміну досвідом щодо організації раціонального дозвілля дітей, семінари-практикуми та інші. Вони поєднуються з традиційними. Можна запропонувати для

використання такі нетрадиційні форми роботи з батьками, як:

1. Педагогічний десант – виступи педагогів з актуальних проблем виховання дітей, влаштування виставок.

2. «Дерево роду» (зустріч поколінь) – роздуми над проблемами родинного виховання, звернення до народної педагогіки.

3. «День добрих справ» - спільна трудова діяльність педагогів, батьків та дітей.

4. Дискусійний клуб – обговорення проблем виховання школярів.

5. Родинна скарбничка - добірка матеріалів з досвіду родинного виховання.

6. Вечір великої родини – участь беруть батьки, педагоги, школярі; організація відпочинку, ігри, вистави театру.

7. Батьківський ринг – розв'язання педагогічних ситуацій.

8. Аукціон ідей родинної педагогіки.

9. «Круглі столи» – обговорення питань виховання.

Як приклад можна запропонувати план проведення читачької конференції для батьків «Як виховати справжню людину» (по книзі В.О. Сухомлинського).

Питання для обговорення

1. Проблема батьків і дітей. Як її вирішує В.О. Сухомлинський.

2. Громадське і особисте в житті Вашої дитини.

3. Світ матеріального добробуту і виховання дітей. Чи допомогла Вам книга вирішити ці питання? Як використовуєте її поради?

4. Чи знають Ваші діти десять «не можна»?

5. Гідне і негідне в житті дітей. Ваш погляд на дев'ять негідних речей. Чи можете Ви їх доповнити?

6. Добро і зло в житті дитини. Як Ви вчите її боротись за добро проти зла?

7. Чи відкриваєте Ви дітям світ прекрасного? Як?

Висновки. Сьогодні вимагає підвищення педагогічної культури батьків як одного з важливих напрямів взаємодії сім'ї та школи. Для активізації роботи з батьками важливо обрати найоптимальнішу форму роботи: традиційну або нетрадиційну. Важливою ланкою співпраці з родиною в сучасних умовах є утвердження в свідомості пріоритету сім'ї, адже школа і сім'я мають єдину «виховну територію», тому байдужість однієї із сторін негативно позначається на функціонуванні складових педагогічного трикутника: батьки–школярі–вчителі.

Література

1. Борішевський М.І. Сімейне виховання як гарант морального ставлення особистості // Початкова школа. - №11.- 1997.- С. 40-47.

2. Ващенко Т. Виховний ідеал.- №4.- 1995.- С. 4-9.

3. Закон України «Про освіту». - Київ.- Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017.- С. 380.

4. Стельмахович М.Г. Запобігання хибам у родинному вихованні// Все для вчителя.- №8.- 1998.- С. 48-50.

5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-т.- Рад. школа, 1977.

References

1. Borushevskiy M. Simeynе vukhovanniya yak garant moralnogo stavlenniya osobustosti// Pochatkova shkola.- №11.- 1997.- С. 40-47.

2. Vashchenko T. Vukhovnyi ideal.- №4.- 1995.- С. 4-9.

3. Zakon Ukrayini «Pro osvitu». - Kyiv.- Vidomosti Verkhovnoi Radu, 2017.- S. 380.

4. Stelmakhovich M. Zapobiganniya khibam u roduinnyomu vukhovanni// Vse dlia vchutelia.- №8.- 1998.- С. 48-50.

5. Sykhomlinskij V. Vubrani tvoriv: u 5-t.- Rad. shkola, 1977.

Bliashevska A.V.,

doctor philosophy, Foreign language assistant professor of Lutsk pedagogical college, Tanya.bortnyk@gmail.com

Bakhoment S.P.,

teacher-specialist of Lutsk pedagogical college, sofi_fm@uk.net

Akhanova A.V.,

teacher of psychology of Lutsk pedagogical college, ahanova0709@gmail.com

Ukraine, Lutsk

THE USE OF TRADITIONAL AND NON TRADITIONAL FORMS OF WORK WITH THE PARENTS OF YOUNGER SCHOOL CHILDREN

The system of work with the parents of primary school pupils is investigated in this article. Traditional and non traditional forms of work with these parents are examined here. Some methodical recommendations as to the organization of such work for the formation of younger pupil's personality are given in this article.

Key words: *family, parents' meeting, forms of work with the parents, teacher, the public.*